

žarsko, a ne jugoslovansko! — K temu bi radi stavili nekaj predlog: Veliko se govori o takozvanih „Slomškarjih“. To so ljudje za naše Prekmurje in njih voditelj Kai, ki bi vse te zbrali in jih kompaktno preselili v Prekmurje; menda bi jih bilo dovolj, da zasedejo vsa šolska mesta. Na ta način bi prišlo v Prekmurje „strogo krščansko“ učitelstvo, ostala domovina pa bi se jih namah rešila. — Pomislite malo na to, gospodje-voditelji!

Našim prijateljem v Prekmurju gre na roko poseben neka institucija, ki se zove: **šolski svet**. Ustanovljen je bil prvi čas naše zasedbe kot nekaj informativen organ v šolskih zadevah. Vanj so bili po takratnem civ. komisariju pozvani poleg nadzornika še dva gerenta občin Murska Sobota in Dolnja Lendava, trije prejšnji Prekmurci-učitelji, trije evangelijski in štiri katoliški župniki. In ta svet se zdaj obstoji kot tak, dasi je Prekmurje že stalno naše in so šolske razmere v dobrem teku. Po popustljivosti prejšnjega komisarija pa se je ta prej informativen organ prelevil v nekako avtonomnega, postavodajnega. In pri tem so ostali v njem vsi prejšnji prisledniki, iz vrst nanovo došlega učiteljstva pa se ni pritegnilo vanj nikogar. In tako pride, da stavlja šolski svet na šolsko oblast take zahteve, kakor smo jih par že zgoraj omenili (pouk v prekmurščini, odstranjenje izvenprekmurškega „nekrščanskega“ učiteljstva itd.). Tako pride, da se protivi odlokom višje šolske oblasti in grozi s pasivno rezistenco oz. šolskim štrajkom, ako bi višji šolski svet ne hotel upoštevati njegovih brezmiselnih zahtev. Razume se, da morata civilni komisar in nadzornik vse to mirno gledati, ker, četudi se ne strinjata z ukrepi šolskega sveta in preglasujejo ostali člani. — Naše mnenje je opravičena zahteva celokupnega učiteljstva z malo izjemami v Prekmurju, naj se šolski svet, kot tak kratkoma razpusti ter izvoli oziroma postavi pravilni **okrajni šolski svet**, v katerem ne bodo sedeli oni, ki nimajo pravice soditi učiteljev kot učitelje, ampak le kot ljudi in v katerem bodo smeli tudi učitelji sami o svoji usodi odločevati.

Druga slična institucija v Prekmurju so takozvani **šolski stolci**, po naše bi to bili nekaki krajni šolski sveti. Ti so ostali še iz časa madžarske vladavine. Ti vladajo verskim ljudskim šolam, protestantskim in katoliškim. Predsedujejo jim župniki oziroma pastori.

Najlepše zgradbe so državne šole, občinske in verske šole pa so dobro dotirane za dotične učitelje; nekatere imajo tudi obširna posestva. Ko so prišli naši učitelji na take šole, mislili so, da dobe prihodnjo posestvo, ali varali so se, bila so že oddana v zakup raznim strankam. Naša vlada je vsprejela te šole, kakor so bile, tudi kot verske. Ona sicer plačuje učiteljstvo, a zapovedujejo mu šolski stolci. Tako se je nekje zgodilo, da je župnik (Sakovič) od voditelja šole zahteval, da mu mora vse akte, ki pridejo nanj oziroma ki jih sam odpošlje, njemu v pregled izročiti. — „Ljudje božji! Ali smo kje v Afriki?! Dolžnost države je, da te šole podpravi, a upirajo se temu šolski stolci. Učitelji na teh šolah so nam ozi. njih predsednikom duhovščini, podrejeni. Zato pa morajo opravljati službo organista oz. kantorja, skoro bi se zrekli, mežnarja. — Ali niso baš take razmere, kakor so bile pri nas pred polstoletem? Kako poniževalno za učitelja!

beračih žen še »premetačo«. V Metliki jih vidiš ob semanih dnevih. Mesto prednasnikov nosijo »pregače« z dolgimi volnenimi resami. Barva jim je zeleno-rdeča, dočim so boianske in marindolske pregače črno-bele in rdeče in obšite z vezanimi in zlatimi bortami.

Noša katoliških žen pa je skoro ravno taka kakor belokranjska, samo da so »kozice« (namamni del) bogateje vezene kot belokranjske. Zakonske žene nosijo pod robcem takomenovani »faniaki«. To je podkvi podobna pletena slamnata kita, ki je s platnom obšita. Priveže se z moivozom okoli zvitke kite.

Vse skupaj je podobno mačvanski »kondži«, ki sem jo omenil pri opisu mačvanske noše v Srbiji.

»Fanjak« dobi nevesta za ženinovem domu, kjer li snamele venec in jo s fanikom »posnašilo«. Slični običaji nahajamo po vsem slovanskem inu, kar je tudi dokument nar. edinstva. Belokranjica je došla kot znak žene v Adlešičih »falbo«, na Vinici »glavni robec«, na Vrhu »juglo«, na Preloki »zaglavac« na bližnjem Hrvatskem »poculice« ali »rubce«, v Mačvi »kondžo« itd.

Za raziskavante naseljevanja so tudi zelo važni hišni primki (belokranjsko: »prišvarki«). Zanimivo je, da nahajamo v

In ker mora tak učitelj biti vedno pripravljen, da opravlja z župnikom še razne druge posle kot organist oz. kantor n. pr. pogrebe, pogrebne maše, posebne društvene slovesnosti itd, tudi med tednom ob vsaki uri, potem si lahko mislimo, kako poučevanje je v šoli, in torej, kako škodljivo za vsak šolski napredek.

Pa šolski stolci so istotako oblastni v svojih zahtevah, kakor šolski svet. O tem vas prepriča lahko vsaka številka Kleklovihih novih. Kompetentna oblast bi morala tem naravnost povedati, da so le administrativna oz. svetovalna oblast in da se njihove »zahteve« le kot nasveti upoštevajo, če ne nasprotujejo naravnost šolskim zahtevam. Kot vzgled, kam lahko privedejo take zahteve, naj služi: V 1 uro od Murske Sobotne oddaljeni vasi Pucinci je evangelijska konfesionalna šola. Na njej poučuje trd Madžar, ki niti prekmurščine ni zmožen. A ker je ob enem kantor v tamošnji župni cerkvi, ga šolska oblast ni smela prestaviti na kako madžarsko našo šolo. In tako poučuje še naprej slovenske otroke na zdaj slovenski šoli v čisti — madžarščini! — Tableau! —

Opravičeno se torej tudi tu zahteva, naj se istotako temeljito reorganizirajo ti — šolski stolci! —

Veliko bi še imeli poročati o gnolobi na šolskem polju v Prekmurju. A radi prostora naj se omejimo le še na letošnji kurz prekmurških domačinov-učiteljev. Poslani so bili v St. Vid za mesec dni, da se priuče pisni slovenščini. Koliko se jih je odzvalo, nam ni znano; gotovo pa ne vsi, ako pomislimo na notranje prepričanje nekaterih. Dobro je bilo to od naše šolske oblasti; da pa bo kaj pomagalo, dvomimo. Ko se povrnejo na svoja stara mesta, pa bo zopet pela v šoli prekmurščina, v medsebojnem občevarju pa madžarščina. Je že tako: umivaš zamorca kolikor hočeš, ostane le črn. — Zakaj se ni upošteval edino pameten predlog: brez ozira na levo in desno, le v dobrobit slovenske stvari, naj bi se vse tiste učitelje poslalo saj za eno leto službovat na slovenske šole, četudi kam v bližino? —

Seve, nekateri višji gospodje so bolj za lastne in strankarske ozire, brezbrizni so za tako oddaljeno Prekmurje, katero prepuščajo samemu sebi tudi na — šolskem polju. Kam plovemo v Prekmurju?

Učni načrt

za gospodinjstvo - nadaljevalne tečaje na ljudskih šolah.

(Sestavil kmet, svetnik V. Rohrmann.)

Učna doba traja 5 mesecev, od 15. oktobra do 15. marca. Število ur na teden: 6 v vsakem letniku, skupaj 120 ur.

Razdelitev pouka.

Štev.	Učni predmet	Število ur na teden za letnik	
		I.	II.
1.	Verouk	1	1
2.	Gospodinjstvo spise	1	1
3.	Gospodinjstvo računstvo	1	1
4.	Kmetijsko gospodinjstvo	2	2
5.	Ročna dela	1	1
	Skupaj	6	6

Žumberku ravno take, kakor v Adlešičih. Boianskih Fučkovcih in Marindolu. Te so Grzani, Perizi, Jurišini, Kordiči, Stipanoviči itd.

Leb imenski zaklad nam je ohranjen tudi v živalskih imenih na vsem inu. V Beli Krajin in Žumberku kličejo ovce: Lika, Bela, Drdučka, Maca, Jagoda, Mrka, Grašica, Pikuša, Roga, Ribica, Tičica, Čiba, Sova, Očica, Ničica, Buza, Kudra, Ruša, Tita, Senava, Krave: Srnava, Ruška, Lisava, Čadava, Rumava, Milava, Perava, Jelenka, Perka, Svilka, Laska, Trakica, Škopci (ovni): Bašo, Mulan, Beli, Macan, Zorko, Kudran, Grašan, Krpan, Voli: Rumen, Jelen, Lise, Srne, Peran, Dvoran, Rilan, Svilan, Bels, Čade, Rogec, Milvan, Vidran, Trakec, Kokoši: Šarka, zorka žutka, očača, Psi: Vidra, Lisko, Murček, Vučko, Šari, Capo, Pozor, Čuval.

Pri zbiranju naših imen sem doživel epizodico, ki je vredna spomina. Iz kmetijske hiše se mi zapodi mala rjava pasja mrcina pod noč. Strašansko je bevskało sčene in priklivalo gospodarja na obraz. Vprašam ga: »Kako se zove Vaše sčene?« »Kakti nimški cesar, ki je nosil ovake brkve!« se odreže mož in pokaže z obema kazalcema od ustnice navzgor proti očem. In res ko sem zaklical deminutivum »Velikega nemškega«, je pomigala pasja zver s svojim repom.

UČNA TVARINA.

1. Verouk.

Spolnjevanje dolžnosti proti Bogu, svojemu bližnjemu in samemu sebi.

2. Gospodinjstvo spise.

Vaše v sestavljanju spisov za gospodinjstvo. Kupcijska pisma. Naročilna pisma za gospodinske potrebščine, za vrtna semena in drugo blago. Pisma z računi za prodane pridelke, mleko, zelenjavo. Objave in inserati. Poizvedovalna pisma. Prejemni list. Izročilni list. Pobotnica.

II. letnik.

Vloge na oblastva. Dolžno pismo. Pogodbe. Navodilo, kako je oddajati pisma, brzojavke, denar in blago po pošti. Poraba poštnih položnic. Železnične pošiljke. Praktični izgledi.

2. Gospodinjstvo računstvo.

I. letnik.

Gospodinjški računi. Tržne cene. Prodajni in nakupni računi za pridelke, za živila, za perilo in obleko. Računi o potrebnih množini in o nakupu semen in umetnih gnojil.

II. letnik.

Prodajni računi za mleko in mlečne izdelke. Računi o mlečnosti krav in o pridelkih mleka in mlečnih izdelkov. Računi o izkupičku za prodana jajca in perutnino. Obrestni in odstotni računi. Poselski računi.

3. Kmetijsko gospodinjstvo.

I. letnik.

Poklic gospodinje na kmetih. Lastnosti dobre gospodinje.

Hišno gospodinjstvo na kmetih. Nauk o živilih. Sestavine in redilna vrednost živil. Različna jedila in glavna navodila za pripravljanje. Uporaba jedilnih ostančkov. Ravnanje z domačini. Skrb za zdravje stanovanj. Vsakdanje pospravljanje. Glavno pospravljanje. Kuhinja. Pomivanje posode. Snaženje kuhinje. Jedilna shramba in klet. Varstvo pred mrčesi in drugimi škodljivci v hiši. Zračenje, kurjava in svečava.

Vrtarstvo. Važnost hišnega vrta. Naprava vrta. Kako je povečati rodovitnost zemlje. Rigoliranje. Gnojenje vrta. Zalivanje. Pravilno kolobarjenje. Pridelovanje najbolj važnih vrtnih rastlin. Gnojitev cvetlic.

II. letnik.

Hišno gospodinjstvo na kmetih. Obleka. Ravnanje s perilom. Pranje in likanje perila. Snaženje obleke in obuvanja. Uporaba stare obleke. Nakupovanje obleke, perila in obuvanja. Vrednost in trpežnost blaga. Redno spravljanje in vzdrževanje perila in obleke. Hišni red. Kako je ravnati s posli. Gospodinjstvo računstvo.

Mlekarstvo. Mlečnost krav in kako jo izboljšujemo. Sestava in lastnosti mleka. Mlečne napake. Pravilno ravnanje z mlekom in smetano. Izdelovanje surovega masla.

Perutninarstvo. Kako je povzdigniti dohodek kurjere. Vrednost raznih kurjih plemen. Lega in oprava kurnice. Red in snaga v kurnici. Lastnosti dobrih jajčaric. Jajca za valenje. Kako je ravnati s koklo in piščeti. Važnost pravilnega krmljenja in paše. Najnevarnejše kurje bolezni.

4. Ročna dela.

I. in II. letnik.

Ročno šivanje. Krpanje perila in obleke. Podpletanje in mašenje nogavic. Šivanje preprostega životnega perila na rokah.

„Narodna Prosveta“ je informativen stanovski in šolski list in prinaša tudi vesti o gibanju učiteljstva izven Jugoslavije.

Vrv okoli vratu!

Namen vsakega razsodišča je poravnati osebne spore in prepire, stanovska nesporazumjenja doma. Vsa sporna vprašanja, ki se tičejo dostikrat nekolegijalnih odnošajev med učitelstvom, naj razsoja učiteljsko razsodišče. Nikjer ni nobenega zakona, kateri bi prisilil nasprotni si stranki priznati vrhovno sodno oblast stanovskemu razsodišču; stranki eni ali drugi je vedno odprta pot na javno sodišče. Pravila o razsodišču morajo vsled tega stremeti za tem, da uživajo njih zaupanje vsi v neprijateljskih, stanovsko različnih mnenjih ali osebnih prepirih se nahajajoči člani našega stanu.

Take objektivne garancije ne nudi razsodišče, kakršnega je izdelal pooblaščen odbor ter ga enostavno aktiviral za okrajna učiteljska društva, katera so ve-

činoma pravila razsodišča sprejela ter že volila predsednika in odbornike.

Že prej sem omenil, da je naloga razsodišča poravnati spore med učitelstvom. Ali uživa predsednik razsodišča moje zaupanje? Smem li verovati v njegovo objektivnost, zlasti če je izvoljen mož mojega nezaupanja? Razsodišče, ki ga je objavil „Učiteljski Tovariš“ z dne 10. junija 1920, šteje 23 doseže nasproten učinek. Obe nasprotujoči si stranki nista zadovoljni (ali samo ena) n. pr. z odborom, ki tvori razsodišče; pr. bodeja tedaj obravnavali zadevo, ako je žaljenje časti, ali kaj enakega, pred javnim forumom. Tukaj se pokaže posledica omenjenega razsodišča ravno nasprotna namenu, ki so ga imeli sestavljalci pravil razsodišča.

Ustanovitev razsodišča je naznaniti višji šolski oblasti! Zdi se, da naj pride za skrpucalo „javne kvalifikacije“ na pomoč proti že dovolj zatiranemu učitelstvu v stanovskih in osebnih zadevah še šolska oblast.

V naše stanovske zadeve naj se vtiča še vlada in naj postane na predlog nas samih vladni inkvizitor, opravljajoč posle nekdanjega c. kr. dež. šol. sveta? S takim razsodiščem mora napraviti učitelstvo liter konec. Ne oziraje se na to, da ga ni sprejela delegacija, niti se niso o njem izjavila okrajna učiteljska društva, bi razsodišče pod kontrolo vlade in na priporočilo odbora v razsodišču spravilo učitelje ob državljansko svobodo: saj se moram ukloniti šol. oblasti, ako priznam razsodišče. Kakor hitro se uprem ali oponiram na društvenih zborovanjih predlogom in nasvetom, ki mojemu prepričanju ne ugajajo, pridem v konflikt s šolsko oblastjo, ki je vsled pravil v aktoiranem razsodišču upravičena vplivati s svojo uradno močjo na izid razsodbe. V „Učiteljskem Tovarišu“ priobčeno razsodišče tvori permanenten odbor. Kaj takega ima samo še rimski klerus. Smešno! Pooblaščen odbor, ki je napravil pravila, naj si jih ogleda drugod. Takega razsodišča, kot bi ga imelo učitelstvo, ne najdete nikjer; je nesmišeln in povod, da bode iskala prizadeta stranka vsled gotovih dejanj zadoščenja zopet pred javnim t. j. pravno prizanim odgovornim sodiščem; s tem bi razsodišče zgubilo namen. Marsikateri učitelj bode dobro premislil, preden bode vstopil v našo organizacijo, kjer bode na milost in nemilost izročen neodgovornim tovm, v odboru. Ne razumem, kako je mogoče napraviti kruto razsodišče, ki je nestvor; prekosil je vlado samo. Razsodišču zaupam, ako imenuje vsaka stranka za vsak slučaj posebej svoje zastopnike, ki se potem zedinijo na predsednika. Razsodišče služi svojemu namenu, ako se sklicuje ad hoc; zato bi bilo želeto, da okrajna učiteljska društva o tem razmišljajo. Taka razsodišča imajo vsa društva, kjer se res lahko marsikaj uredi doma. Cesar ne izve javnost, še manj pa šolska oblast, ki le prerada seže v učiteljski dvoboj.

Zatorej: Vrv raz vratu! A.

Pristopajte k Jugoslovanski Matici!

Naj bo prijetno ali ne, naša zgodovinska naloga je in ostane: osvoboditi Primorja. Kakor gotovo je ta naloga, tako gotovo pa vodi samo ena pot do njene realizacije, to je pot, ki gre preko Jugoslovanske Maticе.

Kadar bomo vsi za stvar Primorja organizirani, kadar bomo vsi brez izjeme člani „Jugoslovanske Maticе“, tedaj bomo na pragu velikih dni, tedaj se prične osvoboditev Primorja.

Jasna in nepobitna resnica, ki jo mora uvideti sleherni. Z veseljem konstatiramo, da ta resnica tudi vedno bolj pridobiva pristašev in da slede rodoljubi vseh stanov našemu klicu in da sami prihajajo v pisarno Jugoslovanske Maticе in se javljajo kot njeni člani. Vsa čast njih zavednosti.

Naravnost v posnemanje pa mora biti žena finančnega stražnika, ki je prijavila ne samo sebe, temveč tudi vse svoje nedoletne otroke kot člane Jugoslovanske Maticе in dasi gotovo ne obdarjena z zemeljskimi dobrotami, za vse plačala članarino. Tako se je zopet enkrat pokazalo, da najplemenitejše srce biva navadno v najprostejših kočah. Nam pa je rodoljubljen čin priproste žene dokaz, da temelji naše delo globoko v srcih naroda in da je radi tega osvoboditev Primorja sigurna.

Vprašamo pa, koliko časa mislite odlašati še Vi, ki imate gotovo največji interes na blagostanju naroda! Vprašamo, kako dolgo Vas mora osramotiti s svojim rodoljubjem priprosta žena!

Z vsi resnostjo kličemo Vam: Vstopajte v Jugoslovansko Matico, bodite nje agilni in požrtvovalni člani, da ne bomo

imeli neprijetne dolžnosti postaviti Vas na oder onih, ki ne vrše svoje narodne dolžnosti.

Svojo zamudo pa popravite s tem, da prigrasite kakor žena finančnega stražnika vse, ki so člani Vaše rodbine in da v rodbini poskrbite, da se vsi zavedajo, kaj pomeni biti član Jugoslovenske Matice. Važna in nujno potrebna je članarina — ali glavno je duh in volja za narodno stvar, ki stori, da človek ne dela samo to, kar mora, temveč kar sploh more.

Na zapadu groze velike stvari — zato storite že danes kakor rodoljubna žena finančnega stražnika!

„Narodna Prosveta“ se naroča pri Udrugu Jugoslovenskega Učiteljstva (upravnistvo Narodne Prosvete) v Beogradu in stane celoletno 48 dinarjev.

Iz naše organizacije.

Društvene vesti.

+ Kamniško učiteljsko društvo zboruje v sredo dne 13. oktobra 1920 ob 2. uri popoldne v šolskem poslopju v Radomljah.

Dnevni red:

1. Pozdrav predsednika,
2. Zapisnik zadnjega zborovanja.
3. Poročilo naših delegatov o zborovanju v Beogradu in Mariboru.
4. Slučajnosti.

Kdor je zadržan, naj se pismeno opraviči pri tovarišu predsedniku Tomu Petrovcu v Jaršah.

+ Novomeško učiteljsko društvo zboruje v četrtek dne 14. oktobra t. l. ob pol 2. uri pop. v deški šoli v Novem mestu po tem dnevnem redu:

1. Poročilo predsednika,
2. Wilsonova črta in zasedeno ozemlje, predava gosp. vlad. svet. Seidl.
3. Društvena pravila z ozirom na Unijo.
4. Slučajnosti.

Polnoštevilne udeležbe pričakuje odbor.

+ Učiteljsko društvo za laški okraj zboruje v sredo 13. oktobra 1920 ob 13. uri na Zidanem mostu. Poleg običajnih točk je na dnevnem redu:

1. Načrt novih društvenih pravil.
2. Poročilo o učiteljskem kongresu v Beogradu in delegacijskem zborovanju v Mariboru.
3. „Učiteljska Samopomoč“ in „Učiteljski konvikt“.
4. Narodna vzgoja. Razpravlja tov. Jurko. Z ozirom na zadnjo točko se je sporočilo okraj. šol. oblasti, da podeli šol. vodstva za ta dan udeležnikom potreben dopust.

Predsednik: Anton Gmus. Tajnik: Vilko Jurko.

+ Belokranjsko učiteljsko društvo zboruje 14. dne oktobra 1920, ob 13. uri v šoli v Črnomlju. Dnevni red: 1. Čitanje zadnjega zapisnika. 2. O učiteljskem kongresu poroča tov. Novak. 3. O Zavezinem zborovanju poroča tovarišica Gostiševa. 4. O kmetiško gospodinskem nadaljevalnem tečaju za ljudskošolske učitelje poroča tovarišica Vardjanova. 5. O kmetijskem nadaljevalnem tečaju za ljudskošolske učitelje poroča tovariš Barle. 6. Raznoterosti. Odbor.

+ Zborovanje učiteljskega društva za kranjski šolski okraj se preloži zaradi plesnice od 11. oktobra na prihodnji ponedeljek dne 18. oktobra t. l. Vzpored in čas zborovanja je isti.

Kronika.

— Število učiteljskega osebja v Svici znaša 13.126 in sicer 7822 učiteljev in 5304, torej je moških učnih moči 60% a ženskih pa 40%.

— Četrtrisoletnica I. A. Komenskega. Letos obhajamo 250 letnico smrti največjega pedagoga vseh časov in narodov. J. A. Komenskega. V Amsterdamu, glavnem mestu Nizozemske odkrijejo Komenskemu 15. listopada t. l. spomenik kate-reza temeljni kameni bodo prepehani iz Moravske. roistne dežele slavnega pedagoga. Učiteljski krogi širom češkoslovaške republike se pripravljajo, da čimslajneje proslavijo to četrtrisoletnico. Proslavi je določen teden od 15. do 22. listopada odnosno ves mesec listopad. Tudi nameravajo združiti proslavo Komenskega s spominom na belogorsko bitko, katere 300 letnica bade na dan 8. listopada letošnjega leta.

— Šolska obveznost v Ameriki. Ameriške združene države imajo preko 5 milijonov anal-fabetov starejših od 10 let. Ker živi vsaka država precejšnjo avtonomijo je bila vpeljana v njih šolska obveznost le postopoma. Prva država, ki je storila ta korak v dobrobit svojega ljudstva, je država Massachussets (1852) zadnja pa država Mississippi (1918).

— Nemško šolsko vprašanje v Češko-slovaški republiki. Temeljem novega šolskega zakona zapirajo češkoslovaške oblasti mnogostevilne nemške šole. Kakor poročajo nemški listi, so Čehi zaprli doslej že nad 300 nemških šol in razredov, vsega pa hočejo zapreti do 500 nemških šol. V znak protesta so Nemci napovedali za dan 8. in 9. oktobra splošen šolski štrajk in nemška parlamentarna zveza poziva nemške starše, naj ta štrajk odločno izvedejo. Posl. dr. Lodžman in tovariši so bili pri naučnem ministru in s podatki dokazali krivico, ki se godi Nemcem na šolskem področju. Zahtevali so, naj se zapi-

ranje nemških šol ustavi, dokler se ne pojasnijo vsa vprašanja, ki tičejo šol.

— V letošnjih počitnicah so odprli na Češkem po raznih mestih preko 500 počitniških tečajev za deška ročna dela. Priglasilo se je toliko učiteljev, da so jih morali precejšnje število zavrniti.

— Samouprava učiteljev in profesorjev. Stanovska organizacija se razvija v to smer, da bodo počasi stanovske organizacije odločevale ne le o stanovskih, ampak tudi o strokovnih vprašanjih svoje vrste. M. Buzek je izdal knjigo: Reforma šolske uprave v češkoslovaški republiki. Tam podaja načrt, kako naj se osnuje učiteljska in profesorska komora, ki naj rešuje vsa vprašanja glede stanu, šole in vzgoje. S tem bi bilo odpravljeno sedanje razmerje napram „šolskim uradom“.

— Učiteljska para v Italiji. Kakor poroča socijalistična „L' avanguardia magistrale“ je v Italiji samo 85 učiteljskih upokojencev, katerih pokojnina znaša ogromno vsoto letnih 2000 lir. Vsi drugi upokojenci so deležni pokojnin, ki se giblje mnogo nižje od goriznačene vsote. Bog se usmili te revne učiteljske pare!

— Komisija za ureditev učiteljskih pokojnin v Italiji je dovršila prvi del svojega dela in je oddala ves svoj elaborat tehničnemu zavodu, da izračuna ves potreben strošek za končno ureditev tega vprašanja. V glavnem so bile sprejete sledeče točke: a) 1/10 pokojnina po 35 službenih letih in 57 letih starostno dobo; b) v slučajih delanemožnosti od 10, do 15, službenega leta toliko 1/10 plače, kolikor je službenih let; c) 1/10 pokojnina v slučajih delanemožnosti, ki se je pojavila vsled učiteljske službe; d) primerna odškodnina od prvega službenega leta naprej (do 10.) vsled delanemožnosti; e) 1/10 pokojnina učiteljeve pokojnine v prid vdovam in sirotam, ki se lahko raztegne tudi na starše učitelja, če so brez sredstev; f) štetje vseh let, ki jih je služil učitelj pri vseh učnih in vzgojevalnih zavodih, ki so kakorčkolik podrejeni naučnemu ministristvu, a tudi vseh onih, katerih učit. pokojnine so odvisne od javnih penzijskih zavodov; g) vštete v pokojninsko dobo vsega vojaškega službovanja. Iz tehničnega urada poročajo ti predlogi zopet v prej omenjeno komisijo, od tu pa v parlament, ki bo sklepal končno veljavno o njih.

„Narodna Prosveta“ je razširjena med učiteljstvom vse jugoslavije. Širimo jo tudi v Sloveniji. Izhaja tedensko dvakrat!

Iz Jugoslavije.

— Nove draginske doklade državnega uradništva in učiteljstva. Pod staro vladavino je bil velikanski prepad v plačah državnega uradništva in učiteljstva. Z nepopisnimi gnetnimi razmerami se je imelo učiteljstvo boriti, da se je sploh ohranilo do sedanjega časa. Posebne težkoče so bile med vojno! Medtem ko je država skrbel za svoje državno uradništvo z nabavnimi prispevki draginskih dokladov in bonitetami pri osebnih dohodkih, davkih, taksah in v naturalijah, so dežele neusmiljeno prepuščale učiteljstvo stradanju in bedi, še celo draginske doklade so vladajoče stranke v deželah izplačevale samo svojim političnim privržencem med učiteljstvom. Korupcija je vladala v polni meri v avtonomnih deželah in s to korupcijo je bilo bičano najbolj učiteljstvo. Od avtonomije dežel ni imelo učiteljstvo drugega kakor politično preganjanje in pristrano izplačevanje sramotne plače. Zato je razumljivo klic učiteljstva po podražavljenju, po centralistični stanovski upravi in po popolnem izjednačenju z državnim uradništvom. In danes, v novi državi, bi bilo učiteljstvo podvrženo istemu preganjanju in bi imelo isto sramotno plačo, če bi bilo odvisno od avtonomnih dežel in bi bilo njim podvrženo. Centralizem nam je dal plače in edini centralizem nas obvaruje pred novim političnim preganjanjem, nas obvaruje obnovitve starih razmer in lahko pomaga našemu stanu do ugleda, ki nam gre, za kar bi se razcepili po avtonomnih deželah — zaman borili. Kot uradniški bomo imeli ugled le, če bomo podvrženi centralni upravi in ne bomo gnetno in pravno deljeni in odvisni od avtonomnih deželnih uprav ter tako izpostavljeni persekucijam političnih strank! — Od 1. decembra 1919 je imelo učiteljstvo sicer dinarske plače, a medtem ko so se drugemu drž. uradništvu tedaj zvišale draginske doklade, se učiteljstvu niso povišale, tako da je prejemale od tedaj učiteljstvo manjše dohodke kot ostalo državno uradništvo. Prosili smo tedaj, da nam plače izjednačijo z ostalim državnim uradništvom. Junija 1920 so dobili državni uradniki, iz- vzemši učiteljstvo — 25% povišek, draginskih doklad. S tem se se dohodki učiteljstva še bolj zmanjšali napram dohodkom ostalega državnega uradništva. Prosili smo zopet, da izplačajo tudi učiteljstvu enli 25% povišek. To se ni zgodilo! Z novimi draginskimi dokladi se je pa gnetna razlika med ostalim državnim uradništvom in učiteljstvom — poravnala!

— Učiteljske dnevne in poteke pogajanj za nje. Kako so odmerjene dnevne za pokrajne izven Srbije in Črne gore poročamo na drugem mestu. V Srbiji in Črni gori ima učiteljstvo sledeče dnevne: do 3000 din. po 22 din.; od 3000 do 4999 din. po 25 din.; od 5000 in 5400 din. po 30 din. dnevno. Temu sorazmerno so zvišani

tudi zneski drugih postavk, na družinske član-e itd. — „Narodna Prosveta“ piše o poteku pogajanj za učiteljske dnevne sledeče: G. Kuko-vec, minister za socialno politiko je zahteval, da se tudi za učiteljstvo izven Srbije odmerijo enake dnevne kot učiteljstvu v Srbiji in Črni gori. Vendar se to z najboljšo voljo in razpoloženjem ni dalo storiti iz dveh vzrokov: Prvič, ni kritja za to in drugi vzrok je, da je draginja v Srbiji in Črni gori mnogo večja (Mnogim predmetom je cena izven Srbije za pol manjša nego v Srbiji) in imajo izven Srbije tudi drugi uradniki zaradi tega manjše dnevne. Statistične podatke tega razmerja je podalo finančno ministristvo. Kot zastopnik ministristva prosvete v komiteju za odmero draginskih doklad je bil Milan Rubrenović, ki je dajal potrebne informacije o učiteljstvu in zastopal interese učiteljstva.

— Udruguje Jugosl. Učit. in naše nove dnevne. „Narodna Prosveta“, glasilo UJU poroča: „Akcijski predstavnikov UJU, ki so jo za- počeli pri merodajnih faktorjih, je imela uspeh tako v zadevi izjednačenja dnevnice z ostalim uradništvom, kakor tudi z ozirom na posebne doklade učiteljstva v Južni Srbiji. Mi ob tej pri- liki samo obžalujemo, da naši tovariši iz Dal- macije, Bosne in Hercegovine, Vojvodine, Hr- vatske in Slovenije niso v dnevnicah popolnoma izjednačeni z nami. Oni so v tem pogledu po- polnoma izjednačeni s tamošnjim državnim uradništvom, kar je razvidno iz poročila na dru- gem mestu. Naše bodoče delo (UJU) bo, da se čimprej popolnoma izjednačimo, kakor smo iz- jednačeni v pogledu plač.“

— Potni in selilni stroški uradništva. Iz Beograda poročajo 4. oktobra: Danes je bila podpisana uredba o potnih in se- litvenih stroških uradnikov, ki velja od 1. oktobra dalje.

— Samo učiteljstvo mora biti še vedno pod „kuratelo“! Te dni smo čitali v listih, da se kar pet tržaških advokatov presel v Maribor. Ako se želj kak učitelj iz zasedenega ozemlja prese- liti v Jugoslavijo, mora podpisati reverz, da se bo v slučaju poziva urada za „zaščito“ beguncev pri deželni vladi v Ljubljani vrnil na službo v zasedeno ozemlje. In kljub takemu „reverzu“ često urad za zaščito beguncev ne da svojega vizuma in dotičnik potem ne more dobiti službe v Jugoslaviji. Radovedni smo, ako so imenovani tržaški advokati tudi podpisali take reverze ali so oni pravi svobodni državljani povsod in ni zanje enake obveze narodne dolžnosti. Posebno nas to zanima, ker so se ti reverzi za učitel- stvo oziroma se je prepoved sprejemanja učitel- stva iz zasedenega ozemlja v Slovenijo izvršila na inčiljativu istih advokatov, katerih imena se- daj čitamo, da se svobodno presele v Maribor. Skrajni čas je, da se učiteljstvo otrese varuštva in si za svoj stan izvojuje enako svobodo, kakor jo imajo drugi stanovi.

— Minister prosvete in učiteljice. „Narodna Prosveta“ poroča: Minister prosvete je odločil, da se pri imenovanju tajnikov v ministristvu prosvete imenuje tudi jedna učiteljica, da se v stalni odbor imenuje tudi eno učiteljico, in da se na ženske šole imenuje kot upraviteljice učiteljice. Lepa pažnja napram učiteljicam.

— Ženske šolske nadzornice. Mini- ster prosvete je imenoval učiteljico Ra- dičevićo za šolsko nadzornico mesta Beograda. To je prva ženska šolska nad- zornica v naši državi.

— Ustanavljanje okrajnih učiteljskih dru- štev v Srbiji. V smislu pravil UJU se imajo ustanoviti okrajna učiteljska društva po vsej državi, posebno tam, kjer jih še ni. V to svrhu je sklical okrajni šolski nadzornik v Požare- vacu, tov. Ljuba U. Pavlovič v smislu šolskega zakona okrajno učiteljsko konferenco in hkrati izdal v „Narodni Prosveti“ poziv na učitel- stvo, da mu hoče s tem dati tudi priliko, da se ustanovi okrajno učiteljsko društvo za poža- revaški okraj. Na dnevnem redu uradne konfe- rence je na prvem mestu ustanovitev okr. učit. društva, sestava pravil in volitev društve- nega odbora. Poleg tega so tudi na dnevnem redu pedagoške teme in vprašanja. — Iz tega je razvidno, kako tesna vez vlada v Srbiji med nadzorniki in učiteljstvom; pri nas pa vladajo v tem pogledu še vedno avstrijski nazori in pred- sodki.

— „Narodna Prosveta“ prinaša v 80 šte. let. leta: uredbu o višji pedagoški šoli v Jugoslaviji, poročilo o učiteljskih dnevnicah, poročilo iz Pariza o gibanju francoskega učiteljstva, poročilo o kon- gresu češkoslovaškega učiteljstva: na uvodnem mestu prinaša članek glavnega urednika M. Stankoviča: Ideje državnega socializma. Poleg tega mnogo drugih po- ročil ki zadevajo naš stan in šolo.

— Poziv zavednim tovarišem in to- varišicam in šolskim voditeljem! Za raz- širjenje našega centralnega glasila UJU, t i „Narodne Prosvete“ smo storili dose- daj še bore malo. „Narodna Prosveta“ iz- haja sedaj dvakrat v tednu. Naša dolžnost bi bila, da bi bili naročeni na njo. Celo- letno stane 48 dinarjev. Šolske voditelje in zavedno učiteljstvo pozivljemo da si na šoli vsaj skupno naroči po en izvod „Na- rodne Prosvete“ in to ima za čitanje v šoli na razpolago. „Narodna Prosveta“ orinaša vesti ki se tičejo učiteljstva in šolstva Jugoslavije in je o novih uredbah vedno točno informirana, ker črpa poro-

čila na podlavi informacij iz ministristva prosvete. „Narodna Prosveta“ je naše stanovsko glasilo in se bori za pravice vsega jugoslovenskega učiteljstva in na- predek šolstva. Naroča se na naslov: Udruguje Jugoslovenskega Učiteljstva, uravnistvo „Narodne Prosvete“ — Beo- grad. Učiteljski dom, kamor je poslali tudi naročnino.

— Strokovni tajnik je na razpolago strankam v pisarni strokovnega tajništva UJU poveri. Ljubljana, Frančiškanska ul. 6 vsak dan od 11.—12. in od 16.—18. ure, izvzemši ponedeljek in četrtek.

— Šolski program klerikalne stranke v Sloveniji. Dr. Korošec je imel shod. na katerem je razvil program svoje stranke za predstoječe volitve v konstituanto. Na tem shodu se je v svojem govoru dotak- nil tudi šolskega vprašanja in je ves svoj šolski program izrazil z enim samim stav- kom, ki se glasi: „Odločiti se mora tudi ali ostane križ in katehet v šoli ali ne.“ — To je signal s katerim bo šla ta stranka v volilni boj da bo po starih metodah huiškala ljudstvo zoper šolo in učiteljstvo.

— Socialna demokracija v Sloveni- ji in uprava šolstva. Etnin Kristan je imel na shodu v Celju govor, na katerem je razvil strankin program za bodoče vo- litve v konstituanto in je o šolstvu izva- jal sledeče: „Pa tudi „šolstvo“ ne sme dobiti popolne avtonomije. Recimo, da bi bila avtonomija v šolstvu prevelika, po- tem bi fajmoštri po deželi kratko malo komandirali, da ni treba šol, ker je cer- kev najboljša šola.“

— Ljubljanske obrtne nadaljevalne šole. Dne 29. septembra se je vršila v ljubljanskem občinskem svetu seja, pri kateri je podžupan dr. Triller odgovarjal na interpelacijo obč. svetovalca Mihevc, ki jo je stavil ta z ozirom na zopetno otvo- ritev obrtno nadaljevalnih šol v Ljub- ljani. Dr. Triller je rekel med drugim: „V zadnji občinski seji sem poročal, da se bo še to leto otvorila obrtno nadaljevalna šola in sicer 3. oktobra. Odkrito izjav- ljam, da sem sodil takrat preoptimistično. Sklenilo se je, da bo vlada prispevala k potrebni vsoti dve tretjini, mestna ob- čina bi prispevala k ostanku tri šestine, ostale tri šestine naj bi pa prispevali inte- resenti. Zastopniki učiteljev so na izjavili, da ne morejo sprejeti pouka proti hono- rariju 10, oziroma 8 kron za uro. Potre- ščina bi se bila zvišala za 40 do 50 tisoč kron. Zastopnik vlade je izjavil, da drža- va ne more večje vsote prispevati. Kakor že oblihljene in sicer iz načelnih razlo- gov ker bi zahtevali povišanje honorarja tudi drugi učitelji, ki uče izven Ljublane na obrtnih nadaljevalnih šolah. Predsed- nik „Zveze obrtnih zdruze“ g. Franchetti je izjavil, da interesenti ne zmorelo te vsote in je stavil predlog naj se naprosijo za učitelje na obrtnih nadaljevalnih šolah sposobni delovodje in bančni uradniki. Zastopnik vlade je izjavil, da bi ne imel nič proti taki rešitvi, tudi mestna občina bi ne nasprotovala. Ker pa ni gotovo, da bi dobili sposobne moči, sem stavil po- sredovalni predlog da bi se določil učiteljem znesek 60, oziroma 80 kron za me- sečno uro. Zastopnik obrtnikov je izjavil, da bi bil pripravljen zbrati potrebno vsoto. Učitelji so nato zborovali in sklenili, da vztrajajo na povišanju 100 odstotkov. Manika nam torej 20.000 kron. Odstopil sem nato celo zadevo predsedstvu „Zve- ze obrtnih zdruze“, da nal z drugimi učni- mi močmi otvori obrtno nadaljevalno šo- lo. Apeliram na interese, naj bi delali na to da šole tistih 20 do 25 tisoč kron, katere še manikaio. — Utajiti pa ne mo- rem, da bi mi bilo zelo simpatično, če bi učiteljski stan z idealnega vidika popustil v svojih zahtevkih, dasi unoštevam upra- vičenost zahtev učiteljev. Odločno odkla- nam vsako odgovornost predsedstva ob- činskega sveta za tako rešitev.“ — Ka- kor kažejo te besede bodo ljubljanske obrtne nad. šole ostale zaprte tudi tekoče šolsko leto. Prvotno določeni 3. oktober je minul in rkaželina mladina ljubli obrtnikov naj čaka radi trdovratnosti mero- dajnih faktorjev, ki režejo učiteljstvu kruh na obrt. nad. šolah, zopet leto dni ter ta- ko izubliha dragoceni čas brez pouka, ki bi ga danes potrebovala v veliko večji meri nego kedaj prej.

— Ponatis „Ponotnika“ št. 1.—3. je izšel ter bode doposlan te dni vsem, ki še niso preieli prvih treh števil. Če bi ga slučajno kdo ne bi dobil, naj blagovoli po rretku enega tedna reklamirati pri stro- kovnem tajnistvu v Ljubljani, Frančiškans- ka ulica št. 6. Vsak naj navede natančen naslov in pošto. Če se je kdo med tem oreselil, naj naznani tudi ime starega in novega učiteljskega društva.

— Pri oddaji učiteljskih služb naj bi se oziralo tudi na prosiščevo dosedanje službovanje. Pri zadovoljivi kvalifikaciji naj ima predvsem prednost oni, ki je dalj